

EDARBO BALSAS

Rugpjūtis 1918 m.

№ 8 (78).

A. J. E. T. T.

Turinys.

I. PETRAS TUCKUS: Ateitininkų šelpimo Fon-	
das.	193
II. GABR. TAUCIUS: Moteris ir visuomenės dar-	
bas.	196
III. M. GRIGONIS: (Gojėlis) Iš M. Materlinck'o.	
(Eilės).	204
IV. M. GRIGONIS: Vaiko malda. (Eilės).	205
V. P. VIRPSA: Pavasario žiedai. (Eilės).	205
IV. P. VIPPSA: (Pagal Nadson'a). (Eilės).	206
VII. P. VIRPSA: (Iš Nadson'o). (Eilės).	206
VIII. TYRŲ DUKTĖ: Ilgėsys	206
IX. TYRŲ DUKTĖ: Tėvynėn sugrįžus. (Eilės).	208
X. TYRŲ DUKTĖ: Užmigk. (Eilės).	209
XI. A. Č.: Lietuva nežus. (Eilės).	209
XII. Iš mokyklų gyvenimo.	209
XIII. SIAUŠTAITIS: Patarlės ir priežodžiai.	211
XIV. Knygų knygos.	212
XV. Redakcijos atsakai.	224
XVI. Atsiųstos redakcijai knygos.	224
XVII. Naujos knygos lietuvių kalboje.	224

Antru atveju spausdinama Lietuvos jaunimui maldaknygė

MELSKIMĖS

Sustatė Prelatas A. Dambrauskas

Ivairiomis kainomis, pagal aptaiso.

Užsisakant meldžiama aiškiai pažymėti, kiek egzempliorių tos maldaknygės norima imti merginoms ir kiek vaikams.

Šv. Kazimiero Draugijos knygyno vedėjas
A. Kniukšta.

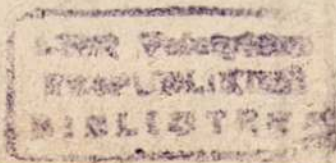
Ateitininkų šelpimosi Fondas.

Šis d-go Tučkaus straipsnis, tiesa sakant, mus nepatenkino, ir manome, kad ir nevisus skaitytojus tepatenkins, nes jame neišaiškinta, kaip At. Fondas veikia. Iš šio straipsnio gannama vien įspudis, kad At. Fondas remias vienatiniu obalsiu: „Katalikiškoji visuomenė, dėk pinigų, o šelptis mes ir be tavęs sugebėsime“. Jei tai būtų tiesa, tai vargiai mūsų visuomenė bepanorėtų dėti At. Fondui pinigų. Taigi labai būtų geistina, kad apie At. Fondą, parupintu Ateičiai kas nors iš grįžusių iš Rusijos kitą straipsnį, išskleidantį d-go Tučkaus straipsniu sukeltus abejojimus.

Red.

Jau prieš karą, geresnioje apylostovose ir tai daugeliui mūsų mokslus beinančios jaunuomenės tekdavo nemaža vargo bei skurdo patirti, siekiant prie savo užbrėžtojo tikslo dėl lėšų trukumo. Jauniems, ką tik bepažvelgusiems į gyvenimo bėgį ir jo nepatyrusiems jaunuoliams neretai tekdavo susitikti ant siaurojo kelio su alkio ir bado šmekla ir toje kovoje daugelis turėdavo atrasti sau mirtį arba atsisakyti nuo tolesniojo darbo. Kas apskaitys kiek džiovos slibinas be laiko yr nuvaręs į kapus mūsų tėvynei taip reikalingų, talentingų, jaunų pajiegy! O kiek gabumų, kiek talentų, iš priežasties skurdo, neturėjo progos pražysti išsivystyti ir pasauliui apreikšti, ką jie gali... Juk daugeliui jaunuolių su geriausiais norais dėl neturto tekdavo atsisakyti užmanymo išvysti net ir mokslų suolus!...

Jeigu taip buvo prieš karą, tai juo labiau taip gali būti šiuo pilninteliu vargų ir nelaimių karo metu.

Rosijon išsidanginusieji moksleiviai ir ten dar daugiau patyrę vargų nenustojo vilties geresnių laikų susilaukti ir ėmėsi eiti patį sau pagalbą. Tuo tikslu praeitais metais Ateitininkų konferencija yr nutarus įsteigti šelpimosi Fondą. Ačiu darbui šiandiena jau Fondas yra įvykęs, faktas ir plačiai varo savąjį darbą.

Ateitininkų šelpimosi Fondo tikslas padėti besilavinančiai jaunuomenei eiti mokslą, kad jos neiveiktu vargas išalkindamas jėgas ir neprileisdamas prie gyvos tvėrybos. Jis duoda paskolas, kurią mokslus baigę skolininkai privalo Fondan gražinti. Gražinamos sumos yra svarbiausias šaltinis lėšoms semti sekančiai kartai.

Fondo lėšos susideda iš narių mokesnių, beprocenčių Fondui paskolinimų, gražinamų atgal gautųjų iš Fondo paskolų, 10% visų atkų organizacijos pajamų, 9% Fondo kapitalų ir kitų turtų, išėjusių mokslus ateitininkų mokesnių, vakarų, loterijų, paskaitų, koncertų ir spausdinių pelno, visuomenės aukų.

Fondo nariai yra trijų rūšių: 1) tikrieji, 2) užjaučiantieji ir garbės nariai. Tikrieji nariai tai visi vidurinių ir aukštųjų mokyklų ateitininkai, jie moka kas mėnuo po 20 kap. Nariais užjaučiančiais gali būti visi kurie užjaučia Fondo tikslui asmenis taip lygiai ir draugijos bei įvairios įstaigos; jie moka kasmet po 6 rub. Garbės nariai gali būti renkami daug pasidarbavę Fondo naudai asmenis arba įnešę vienkartinį mokesnį nemažiau 100 rublių. Visų tų rūšių nariai turi lygias, Fondo tvarkymu teises, Fondo gi paskolomis naudotis tegali tik tikrieji Fondo nariai.

Be to kiekvienas baigęs mokslus ateitininkas privalo Fondo kason įmokėti: vidurinių—50 rub., aukštųjų 100 rub.

Be abejonės, kad grįžtant Lietuvon moksleivijai, grįš ir Ateitininkų Fondas, kad pradėtieji Rosijoje darbai bus varomi ir toliaus Lietuvoje.

Rosijos lietuvių visuomenė karštai užjautė Fondo reikala ir gausiomis savo aukomis davė progos Fondui stoti į užbrėžtąjį darbą. Kaip sutiks Fondą Lietuvos katalikiškoji visuomenė, tai parodys ateitis, bet aš neabejoju, kad mūsų, visuomet jautri katalikiškoji visuomenė tinkamai apvertins Fondo svarbą ir savo aukomis, prisitarimu ir parama padarys tai, kad Ateitininkų Fondas dar plačiau galės išplėsti, savąjį taip reikalingą ir naudingą veikimą ir nešti pagalbą besimokinančiai jaunuomenei.

Tiesa, Ateitininkų Fondas ne be pirmoji Lietuvoje įstaiga šelpianti moksleiviją: gyvuoja jau nuo seniau „Motinėle“, „Žiburėlis“, bet tarp seniau gyvojančiųjų ir Ateitininkų Fondo yra didelis skirtumas. „Motinėlės“ globa gali naudotis tik mažas apribotas „išrinktųjų moksleivių“ būrelis, tuomi tarpu Ateitininkų Fondo pagalba gali naudotis platus moksleivijos pulkai, visi Ateitininkai.¹⁾ Beto Ateitininkai savo Fondo yra pilnateisiai, kaip ir kiti Jonariai, šeimininkai bei jo tvarkytojai.²⁾ Tie tai skirtingumai ir yra ryškiausi tarp seniau gyvojančių moksleivių šelpimo įstaigų ir Ateitininkų Fondo. Delei tų tai ypač skirtumų Ateitininkų šelpimas Fondas ir yra labiau reikalingas³⁾ ir daugiau šelptinas negu kitos įstaigos.

Kiekvieno susipratusio kataliko, yra tiesioginė priedermė kiek išgalint prisidėti prie Ateitininkų Fondo ir jo kasos sustiprinimo. Juk Ateitininkai visų mūsų, ir mūsų brangios tėvynės viltis ir jos ateitis. Tik gerai, katalikiškoje dvasioje išauklėta krašto inteligentija sugebės tinkamai varyti pradėtąjį Lietuvos atstatymo ir jos sutvarkymo darbą. O Ateitininkų Fondas kaip tik to ir siekia.

Tat valio Ateitininkų Fondas, katalikiškoji Lietuvos visuomenė Jam į talką!

Petras Tučkus

¹⁾ „Motinėle“ šelpia kiekvieną ateitininką, jei tik turi pinigų. Negalėdama visų sušelpiti dėl pinigų stokos ji stengias šelpiti bent tuos, kuriems pašalpa yra visureikalingiausia ir kurie jos yra verčiausi. Mums rodos, kad ir At. Fondas galės šelpiti tik pagal išgalėjimo, ir todėl ne „visus ateitininkus“, ne visiems neturės pinigų.

²⁾ Ši aplinkybė kaip tik ir gali pagaminti mūsų visuomenės nepasitikėjimą At. Fondu. Mums pranešta nemaža gaudžių žinių, iš kurių, matos, jog katalikiškoji visuomenė labai idealiai žiūrėjo į At. Fondą, o o patys Ateitininkai visai neidealčiai elgėsi su to Fondo kapitalais. Taigi norint, kad At. Fondas atgytų Lietuvoje, reiktu visuomenei plačiau paaiškinti, kokiais principais ir kokiems tikslams buvo skolinami At. Fondo pinigai.

Red.

³⁾ Pašalpa naudinga jei, eina neturtui sušelpiti, ji netik nenaudinga, bet kenksmiuga, jei eina jaunuomenės fantazijoms patenkinti

Red.

Moteris ir visuomenės darbas.

(Skiriu Voronežo draugėms ateitininkėms uoliai padėjusioms man visuomenės darbą dirbti).

Rašydama savo straipsnį Draugė turėjo omenėje moksleives P. Taučius, gi kalba apie moteris. Moksleivė ne tas pat ką moteris, taigi ir moksleivių priedermės ne tospat ką moterų priedermės. Draugė yr pasakius viena, p. Taučius sako kita. Viena antram nesipriešina, tik papildo. Tai ir reikėtu turėti omenėje skaitant šį straipsnį.

Red.

— noriu padisputuoti; o gal teisingiau bus pasakius — pasiaiškinti. Š. m. „Ateities“ № 4 tilpo Draugės labai gražus „Draugėms — moksleivėms žodis“. To „žodžio“ turinys giliai prasmingas obalsis: „Naujon Lietuvon, naujais keliais, nauja dvasia“. Gražus straipsniukas; jį tegalėjo pagimdyt skaisti it pavasario rytas siela, šventybės siekianti širdis. Bet yra jame vienas neaiškumas dėl jo noriu kalbėti. Mat jo gale pasakyta: „bus džiaugsmo (iš einančių nurodytų kelių) visuomenei, kuri turės pamato tikėtis iš mūsų naudingų ir prakilnių ateities darbininkių“. Draugė žiuri į ateitininkes kaip į busimas visuomenės darbininkes. Labai gerai. Bet ką tuomet reiškia pirm to pasakyti žodžiai: ... „mes, mielos seselės, nesikišdamos į viešąjį gyvenimo trukšmus, dirbkime tylų, ramų, netrukšmingą savo vidaus kultūros ir tobulinimosi darbą“. Nejaugi gerbiamoji autorė norėtu, kad moksleivės nesidėtu budamos mokykloje prie visuomenės darbo? Jei taip, tai nesuprantu, kaip jos galės dirbti tą sunkų visuomenės darbą, neprisirengusios prie jo, neišmokusios jo mokykloje bebūdamos. Visuomenės darbas, tai ne riestainis sugrauzti. Jis reikalauja daug rimtų studijų, prisirengimo iš pat jaunų dienų. Delto visi Europos pėdagogai stato moksleivių priedermėna šale kitų pirmaėlių darbų ir visuomenės darbo mokymasi, dirbant šale prityrusių visuomeninių darbininkų. Ir tas jų noras — visiems suprantamas. Apie visuomenės darbo reikalą ir budus moksleiviams esu parašęs pirmiau. Išrodinėjau jo reikalingumą visai moksleivijai be lyties skirtumo, ir kaip jis turi būti vedamas. Kilus tokiam neaiškumui Draugės straipsnyj, o antra — esant įvairioms pažiūroms į moterų teises ir jų dalyvavimą visuomenės darbe, noriu specialiai

paliesti klausimą, ar dera ir ar reikia moterims visuomeniniai dirbti¹⁾; išaiškėjus, kad taip, paaiškės visuomeninio darbo reikalas ir moksleivėms, kaipo busimoms moterims, nes to, ką turės dirbti budamos moterimis, privalo išmokti budamos mergaitėmis, butent budamos moksleivėmis; tas laikas yra, kaip rašiau str. „Visuomeninio darbo reikalai ir budai“, tam darbui patogiasias.

* * *

Nors moteris visuomenės ir kultūros gyvenime nuo pat amžių gludumos, kiek mums istorija įstengia pasakyti, uoliai dalyvauja, nors į tą sritį savo darbu daug yra įnešusi, nors pastarais šimtmečiais savo visuomeniniai kultūrinio darbo ribas yra žymiai praplėtusi ir taip gražiai jame pasižymėjusi, kad daugelis jos priešų prieš ją, kaipo visuomenės darbininkę turėjo pagarbiai galvą nulenkti, vienok ir šiandien dar randas įvairių į moterų dalyvavimo visuomenės darbe klausimą pažiūrų: vienu išmanymu tai dirbtinis senmergių prasimanymas, kitų — tai esąs mados beprasmis sportas, dar kitų — trukšminga kova dėl nieko ir t. t. ir t. t. ir kuo ne visi jų norėdami savo pasakymui priduoti rimtesnę formą, tam tikrais argumentais pamatuota, išrita visuomet savo visusunkiausią artileriją — kad visuomenės darbas kliudąs moterims savo svarbiausio tikslo siekti: atitraukias jas nuo namų židinio ir svarbiausio žmonos ir motinos pašaukimo. Bet ir šitas jų argumentas to norimo rimtumo nepriduoda, nes ir pro jį matytis jų to klausimo nežinojimas, neturėjimas supratimo apie permainas įvykusias pastarais šimtmečiais ekonomijos dirvoje ir tų permainų pagimdytas pasekmes.

Moterų visuomenės dirvoje dalyvavimas tai ne agitacijos, bet įvairių veiksmų nieko bendra su jo neturinčių produktas.

Dvarininkas ar ukininkas darbymetės metu šaukia ir savo kumečių žmonas ir dukteris dirbti į laukus; fabrikantas, prekininkas jieškosi darbininkės, buhalterės, kasininkės — perpus pigesnėmis kainomis, negu kad už tokį pat darbą mokama vyrams. Ir tai daro žmonės priešingi moterų emancipacijai, garsiausiai šaukia, kad negalima moteries traukti nuo švento žmonos ir motinos pašaukimo. Bet kadangi tai įvyko silpniausiam varguolių sluogsnyje, kuriame duonos klausimas

¹⁾ Šitam rašiniui sėmiau minčių iš „Kobieta współczesna“ Warszawa 1904 r.

riša be ginčų painiausias gyvenimo problemas, šitas moteries atitraukimas nuo šventų žmonos ir motinos pareigų praėjo tylomis, ir įgijo... pylietines teises.

Gyvenimasėjo pirmyn. Jis padaręs pervartą darbininkų luomo moterų gyvenime, palietė pagalios ir inteligentijos moteris, versdamas jas taip pat eiti į platesnį gyvenimą, paplėsti savo veikimo ribas. Čia susidarė tradicijinės pažiūros į gyvenimo pagimdytus reikalus. Prasidėjo kova... žodžiais. Moteris eina gyvenimo rodomu keliu, o žmonės nenori to gyvenimo teisių suprasti, dar galvas laužo, kaip čia senovę sugražinus. Užmiršo butent senovės lietuvių patarlę: „prieš vėją nepapusi“.

Emancipacijinį moterų judėjimą pagimdė visuomeniško ir ekonomišką gyvenimo sąlygų permaina, o ne priešingai, kaip kai kurių norima, kad ta permaina įvyko emancipacijos spiriamo.

Moterį įtraukė į visuomenės gyvenimo sukuri patį gyvenimas, o ne mada, nė „senmergių prasimanymas“.

Sakoma, moteries gamtinis pašaukimas likti motina ir žmona. Nesiginčysiu. Bet tai nieko nepasako prieš moterų dalyvavimą visuomenės gyvenime. Jei tas pašaukimąs likti žmona ir motina yra tikrai jai įgimtas instinktas ir palinkimas, tai jokia agitacija, jokios visuomenės srovės neįstengs joje to instinkto nusmelkti. Prie tam tikrų viršųjų sąlygų, kliudančių laisvą pasirinkimą, visuomet pildoma ir daroma ko reikalinga įgimtis, o ne tai, prie ko veda gudriausi dialektika. Tuo galima įsitikrint kiekviename žingsnyje. Nežinau atsitikimų, kad moterį būtų sulaukę nuo tekėjimo už mylimo žmogaus tik jos universito ar profesijos mokslas, ar kokia nors visuomenės pareiga.

Isižiūrėjus į šių laikų visuomenės darbininkų būrius, pamatysime jose daugiau žmonių ir motinų negu netekėjusių mergaičių, o vienok prisirišimas prie vaikų motinystės instinktu paremtas, neatsižiuirint į jos politiškai visuomeninius ir tikybinius įsitikrinimus, visuomet yra galingiausias gyvenimo akstinas. Ir apsileidusių, lengvatikių motinų rastumėm daugiau ne tarp visuomenėje dirbančių, bet tarp tų, kurios be grynai šeimyninių pareigų daugiau nieko pažinti nenori.

Ir tik dėl to, kad motinystė yra gamtinis moteries pašaukimas, kiekviena savo proto akypločio praplėtimą, kiekviena savo jėgų ir išminties padidinimą sunaudoja ji pirmiausia savo vaikų gerovei, ir kiek ji yra protingesnė ir veiklesnė moteris, tiek geresnė bus ir motina.

Kitas dalykas, ar visuomet ir visiems lygiai tas gamtinis pašaukimas yra prieinamas ir įkunjamas. Ir šiandien

kaip pirmiau, kiekviena normalė moteris, greičiau ištekės už patikusio jai žmogaus, negu eis tarnauti į kokią nors įstaigą. Išimčių yra. Ir šiandien gal jos dažniau pasikartoja negu kad pirmiau buvo; bet tos atmainos ne pagimdė emancipacijos, tik ji prie jos prisitaikė. Be tų dviejų argumentų yra dar vienas. Musų privatinis ir net šeimyninis gyvenimas šiandien nėra tiek pat kaip seniau atitrauktas nuo viešojo gyvenimo. Žmonių santykių skaičius vis auga ir sklandžiau tarp savęs rišasi; tolyn vis didesnis reikalų plotas sprusta iš po vienetų kompetencijos ir patenka visuomenės kompetencijai ir dėl to kas kart vis sunkiau tampa pakreipti savo ir šeimynos gyvenimas, nesuprantant visuomenės reikalų ir nedalyvaujant visuomenės gyvenime.

Paimkim artimiausią musų klausimui pavyzdį.

Šeimynoje dažnai naudojamosi samdomuoju tarnaičių darbu. Vaikai visuomet su jomis susiduria. Apie griežtą izoliaciją negalima ir svajoti. Vargšų darbininkų luomo gyvenimo sąlygos, vargas, tamsumas, neprižiūrėjimas vaikų, pirmalaikinis vaikų statymas prie darbo ir tt. — gimdo bendras luomo žmonėms ydas. Tarnaitės išėjusios iš to luomo gali daryti savo ydomis blogą įtaką į vaikus. Trumparegė motina tai patėmijusi, mano tų ydų priežastį esant pačioje tarnaitėje, ją tad pašalinus — ima kitą; su antra atsitikus tai pačiai istorijai — ima trečią ir tt., pagalios ima kaltinti visas tarnaites už bendras joms ydas, žinoma, veltui, nes toks kaltinimas ir rugojimas dalykų stovio neatmainys. Jos vaikų auklėjimo kliūtis, daromos bendromis tarnaičių ydomis negludi paviršutiniai kaip manoma, bet giliai pačiam visuomenės sutvarkyme. Kadangi nuosekliausiai pasekmės panaikinama tik pašalinus priežastis tas pasekmės gimdančias, tad ir tarnaičių ydoms panaikinti reikia pirmiausia prašalinti tas jų ydas gimdančios priežastis. Moteris, vadinasi, norėdama tinkamai atlikti žmonos ir motinos pareigas noroms-nenoroms turi stoti prie visuomenės darbo ir stengtis taisyti ydingą visuomenės sutvarkymą.

Imkim kitą pavyzdį:

Vaikų auklėjimas šiandien taip pat toli gražu neprivatinis dalykas. Ne visi gali juos taip auklėti kaip patis nori, bet ekonomiškų sąlygų verčiami turi duoti juos auklėti mokyklai; mokyklos gi auklėjimo būdas yra iš ankščiau nustatytas ir iš jos tvarkos niekas negali išsilaužti. Netinkama mums mokymo-auklėjimo sistema — pakeisti tai ne darbas privatinis, ir viens žmogus nieko nepadarys, kol visa visuomenė nepraves reikalingų mokyklos reformų. Mokyklų reforma, pagerinimas mokytojų gyvenimo sąlygų, jų mokslo pakėlimas, visuo-

menės doros klausimas, visa tai turi daug įtakos į mūsų privatinis santykius ir į mūsų darbą šeimynoje.

Negana to, — ir kitokios rūšies viešieji reiškiniai turi įtakos į mūsų šeimyninį gyvenimą; ekonomiškas krizis varžo mūsų namines išlaidas; miestų kilimas kelia butų kainas ir verčia šeimynas taip gyventi, kad nei higienos, nei švaros užlaikyti nebegalima; komunikacijos patobulinimas padeda lengviau pigesnėmis kainomis įsigyti maisto ir t. t. Ir galima drąsiai pasakyti, kad nerasime nei vieno viešojo darbo, kuris pasiliktų be įtakos net į tokių moterų reikalus, kurios nenori iš savo privatinų reikalų sferos nei kojos iškelti.

Gyvenimo negalima padalinti į griežtai skirtinas sferas, kad tarp auklėjimo, ugio, ekonomijos, politikos ir doros klausimų nebūtų jokio ryšio, ir kad galėtumėm vieną tik jų išsirinkti, apie kitus gi nemanęte nemanyti.

Sriaunioj gyvenimo upėj visa susilieja, maišosi ir kunkuliuoja: viešasai auklėjimas ir valstybių ginklavimasis; brangumas ir pagedimas; kredito stoka ir teisinės reformos; literatinės srovės ir žmonių papročiai, visa tai pinasi su savim ankštai ir visa tai kartu paimta normuoja gyvenimą ir vyrų, ir moterų ir vaikų. Viešojo gyvenimo srovė išibrauja net per levyneries namų židinio duris ir stoja prieš mus, net tuomet, kada mes nieko su juo nenorėtumėm turėti bendra.

Vadinasi, ne moterų judėjimas atitraukia moterį nuo namų židinio ir meta ją į viešojo gyvenimo sukurį, stumia duonos kąsnį pelnytis, bet pats gyvenimo santykių išsivystymas atitraukia moterį su visa jos šeimyna į tuos „viešojo gyvenimo trukšmus“.

Del to šeimynos ir namų pareigos tapo painesnėmis ir norint jas geriau, sėkmingiau atlikti, moteris privalo minti ir darbų palikus keturias namų židinio sienas eiti į viešumą. Ji privalo rūpintis visuomenės reikalais ne tik del to, kad ji kartu su vaikais yra prigulminga nuo jų, bet dar ir del to, kad savo vaikus auklėdama busimais šalies piliečiais, privalo žinoti, kokių piliečių visuomenė yra reikalinga.

Bet ir tuo dar nesibaigia visuomeninė moterų rolė. Ne tik jos kaip žmonės ir šeimynų vedėjos privalo stengtis visuomenės santykius suprasti ir juos tobulinti, bet ir visuomenė — mūsų laikų ir busimoji — jos bendradarbiavimo yra reikalinga.

Moteris, kaipo motinos, žmonos, šeimininkės, auklėtojos, mokytojos ir t. t. gali geriau suprasti ir atjausti kitų moterų kentėjimą, nuoskaudas ir troškimus, kadangi jie turi daug bendrumo; kol jos kiekviena sau aimanuos ir savo vargais rupinsis, kaltindamos lengviausiai pamatomas artimiausias priežastis, tol jų skundai ir aimanavimai bus tik grynai nervinga reakcija į pritirtus nesmagumus ir skriaudas.

Bet kuomet apimsime visus tolygius vargus, kuomet išėtirsime jų priežastis ir sąryšį tarp jų, pamatysime, kad tai nėra atskiri faktai, bet vienas negativus faktas, turįs vieną bendrą šaltinį. Kadangi vėl vargą vargsta visi ir lygiai visi jo stengiasi nusikratyti, tad tik jungtinėmis spėkomis galima jis pašalinti; ko viena moteris nepadarys, tai šimtai — tukstančiai jų visgi įstengs padaryti.

Jei dar kol kas toji blogybė mus asmeniškai nėra palietusi, tai reikia suprasti, kad toji mūsų laimė yra tik pripuolama, ir jei ateityje ne mus, tai gal artimą mums žmogų palies. Jei blogybė yra, tai visuomet ji yra pavojum, ir viens negali žinoti, kada ir kokiose aplinkybėse ji žmogų apnyks. Į kovą tad su blogybėmis, su visuomenės ydomis reikia stoti visiems be skirtumo lyties amžiaus ir visuomeninio padėjimo.

Tulas galės čia pasakyti, jog iš čia dar nėsėka, kad moterims reiktu į tą darbą kištis, „visuomenės darbas nuo amžių“ buvęs vyrų monopolyje, galima ir dabar jiems jis palikti nekiek tuo moterims nesirupinant. Klystu taip pasakęs. Tiesa, vyrai daug gali padaryti visuomenei gera, daleiskim, kad šiandien daugiau negu moteris, bet visako, vienok, padaryti negali; negali dirbti už moteris, ir net negali dirbti be moterų. Moteris neįsivaizdina, kiek tai kartų savo apatija, savo pasivumu trukdo geriausius vyrų sumanymus ir palieka jų darbus be pasekmių.

Bet visuomeninė moterų rolė nėra tik antraeilis vyrams bendradarbiavimas, jų darbams pritarimas.

Tik tokia pažanga veda į visuomenės gerovę, kuri dirba lygiai visoms visuomeninėms grupėms. Kaip kiekviena visuomeninė grupė visai neįtiki savo reikalų ginimą kitoms, žinodama, kad kiekvienos uoliau savo už kitos reikalus gina, taip ir moterų reikalus vyrai ne visuomet gina taip, kaip turėtų būti ginami. Tiesa pasakius, tarp tų reikalų pamatinio priešingumo nėra, kadangi visuomenės vienetas nėra atskiras žmogus, bet šeimyna, visgi vienok yra skirtumo, butent tokio, kokis yra pav. tarp vyro, moteris ir igimties. Kiekvienas geriausiai supranta ir atjaučia savo reikalus ir pageidavimus, kadangi visuomet laiko juos omenėje, visuomet juos tēmija,

seka, kiekvienas tad į visuomenės reikalus žiuri daug maž vienpusiškai. Nors dviem akim matom tai, ką ir viena, bet visgi dviem matom geriau. Taip ir visuomenė, jei į savo reikalus žiuri moterų ir vyrų akimis, greičiau ir teisingiau nužiūrės savo ydas ir trukumus, negu ta visuomenė, kurios moteris tenkinasi aklo įrankio vyro rankose role. Moterų tad priedermė ne tik padėti dirbti vyrams jų varomą visuomenės darbą, bet ir imtis jų apleidžiamo darbo, ar dėl to, kad tai neįeina į jų veikimo ribas, ar dėlto, kad jiems į galvą neateina toks darbas dirbti. Moterų pareiga ne tik suprasti ir pritarti vyrų pažiūroms, bet ir sąvystoviai tvirti savos ir atvirai ir drąsiai jos ginti. Tuomet kiekvieną klausimą galima bus išgvildinti iš dviejų žiūrėjimo punktų, vadinasi geriau, pamatčiau. Ta priedermė privalo moteris įsisaistyti ne tik dėl savęs pačių, bet ir dėl savo vaikų, kurių jos yra gamtos nuskirtomis artimiausiomis globėjomis ir kuriuos geriau pažįsta ir supranta negu jų tėvai.

Kad nebučiau blogai suprastas, turin pasiaiškinti. Kalbėdamas apie savo pažiūrų tvėrimą, nenoriu anaipsoi pavadinti nuopelnu atkaklų laikymos savo pažiūrų įgytų jaunystėje ir ginimą jų tik dėl to, kad jos yra bendros visoms tos sferos moterims, ir skiriasi nuo brolių ir vyrų pažiūrų. Proto neprigulmingumas, sąvystovumas ne tuomi apsirėškia, kad nesiduoda niekur įtikrinamas, bet tuomi, kad visame turėt savo pažiūrą ir ją tvirtai pamatuoti, nei akiai sekti, nei atkakliai priešintis, bet ieškoti, tikrinti, tyrinėti ir elgtis nurodomais sąžiningo tyrinėjimo rezultatais. Tokią čia mintį norėjau išreikšti.

Kokia tad yra visuomeninė moterų rolė, paaiškėjo iš ligi šiol pasakyto; butent: moterų priedermė sąžiningai ir pamatinai pažinti savo visuomenę, jos gyvenimo sąlygas, ydas, trukumus, ligas, grasinančius pavojus. Privalo jos bent kartą atmesti tą prietarą, kad apie blogą nežinoti ir nenorėti apie jį žinoti, tai jau nuopelnas, nežinojimas — ignorancija gi dorybė. Subrendusioms moterims tai klaidinga nuomonė. Tokia nežinojimu paremta dorybė — nenaudinga. Nestengsime blogybės nugalėti ir savęs ar kito nuo jos apsaugoti, jei jos nematysime, nepažinsime. Tokia dorybė tai gužputele žaidimas ant skardžio kranto: ar patį sau nusuksime sprandą, ar kitą į pražutį įstumsime, ir turėsime vaikų pasiteisinimą, kad „ne-tyčia“ atsitikę. Pagalios tai yra fariziejų dorybė, sausinimas savo pievos, o užliejimas kito; važiavimas gumomis apvilktais ratais, kurios negailestingai taško praeivius. Kas nauda iš to,

kad savo rubo baltumą išsaugosime, gatvės gi minias purvais apdrapstysime. Įvairios visuomenės reiškiniai pagalios tarp savęs taip jungiasi ir pinasi, kad niekad negalima but tikram, ar kurie nors gyvenimo baisumai ir painės, nuo kurių mes su pasibjaurėjimu nusigrištame, nėra kokiam nors sąryšyje su mūsų gyvenimu, butent ar nesame kartais nesąmoningai jų priežastimi, ir gal kada nors skaudžiai mus prislėgs. Ne tik dėl to tad, kad buti naudingomis, bet ir dėl to, kad but nekenksmingomis reikia eiti į gyvenimą atviromis akimis. Savo pasibjaurėjimą blogumu privalom pareikšti ne nusigrižimu nuo jo, bet paskelbimu jam atkaklios kovos. Neleistina buti vaikais ligi senatvės, jau dėl to, kad mums reiks vadovauti savo vaikais ir vesti juos į savystovų gyvenimą, privalome pramatyti ir žinoti visa tai, kas juos gyvenime gali sutikti. Toliau norint tinkamai atlikti savo visuomeninę rolę reikia pratintis prie to, kad į savo reikalus ir pareigas žiūrėtumėm bendromis akimis ir sulig to kreiptumėm savo gyvenimo žingsnius. Čia moterų gyvenime ir auklėjime galima patėmyti nemažą trukumų, kurie juos net kenksmingais daro. Daugelis jų peršima mintimi, kad visos jų pareigos ir tikslai telkiasi tik šeimynoje, ir todėl savo proto akyploję sistematiškai spraudžia į keturias šeimyninio gyvenimo sienas. Tuomi jos auklėja dirbtinu būdu savyje trumparegybę, kuri ilgainiui kliudo joms suprasti, kad šale jų esama dar ir kitų naminių židinių, turinčių tolygių teisių ir reikalų. Ta trumparegybė ypač aiškiai apsidreiskia auklėjime; ne viena motina taip savo vaikus auklėja, tarsi tai butu centras, apie kurį sukasi visas pasaulis.

Tuogi tarpu taip neprivalo buti; mūsų asmeniškai troškimai ir reikalai privalo buti nurodymu, kaip suprasti kitų reikalai; mūsų pergyvenimai, prityrimai, gyvenimo katastrofos privalo buti sunaudojamos visuomenės gerovei, kaipo priemonė pertikrinti išgyveninusių pažiūrų vertybei, sustiprinti savoms pažiūroms, kaipo akstinas kovoti su blogybėmis, su kuriomis mus gyvenimas supažindino.

Tik šitokių supratimų kentėjimų mokykla gali žmogų tobulinti. Kaip skaudėjimas turi svarbią organizme rolę, pranešdamas žmogui apie įvykstamas jame pavojingas permainas, taip lygiai vienetų kentėjimai yra visuomenės tobulinimosi, stiprėjimo akstinu, nes pažadina ją kovoti su tomis piktomis jėgomis, kurios tuos kentėjimus sukėlė.

Visa tai yra prisirengimas prie visuomeninio moterų darbo. Jos ne tik savo rankas, bet širdis ir galvas privalo pašvęsti visuomenei tar-

nauti; privalo eiti neaklai ir beprasemiai kitų numintais takais, bet jieškoti savo kelio ir reikale naujystės tikelius. Nelaukti, kol kitas jį pakvies prie darbo, nurodys ir pamokys, ką, kada ir kaip daryti, bet eiti pačioms drąsiai ir savarankiai, savo iniciativa, dirbti pačioms ir kitas žadinti — šitai visuomeninė moteries rolė.

* * *

Jei taip, tai aišku, kad moksleivėms nesikišti į viešojo gyvenimo trukšmus ¹⁾ negalima. Ir, man rodos, į jas taip reikėtų atsiliiepti:

„Mielos seselės, dirbkime tylų, ramų netrukšmingą“ savo vidaus kultūros ir tobulinimosi darbą, neužmiršdamos stoti ir į viešojo gyvenimo trukšmus“, kad jaunos išmokusios jį suprasti ir dirbti įėjusios į savarankų gyvenimą atliktumėm tinkamai savo visuomeninį pašaukimą“.

Gabr. Taučius.

IŠ M. MAETERLINCK'O.

— Ką jam turiu sakyti,
Sugrižtu jeigu jis?

„Sakyk, jo laukiau ašen,
Kol plakė dar širdis.“

— Mane, kaip svetimą,
Jei klausinėt pradės?

„Jam atsakyk, kaip broliui,
Galbut, jisai liudės.“

— O jei paklaustu, kur tu?
Ką tarti jam galiu?

„Jam atsakyk be žodžių
Jo aukso žiedeliu.“

— Jisai jei pamatytu,
Kad tuščias kambarys?

¹⁾ Trukšmos trukšmui nelygu. Draugė turėjo omenėje vienus trukšmus, p. Taučius — kitus. Čia būtų reikalinga distinkcijos, o ne apibendrinimai.

„Sakyk, atvertos durys,
Užgeso žiburys.“

— Jei klaustu, paskutinė
Kokia tavo mintis?
„Sakyk šypsojaus ašen,
Kad tik neverktu jis“

M. Grigonis (Gojelis).

VAIKO MALDA.

Zemė varšomis tamsos papludo.
Mėnuo savo veidą šiepė.
Žvaigždės akis angelų, nubudo.
Ir vaikeliams gulti liepė.

Girdisi maldos pirmosios skardas,
Kur iš vaiko lupų teka:
„Tėve mūsų... Tavo šventas vardas“...
Mamos žodžiais vaikas seka.

— „Duok mums duonos mūsų kasdieninės“...
— „Ne!“ — čia kudikis suklego
Ir pasakė iš gelmės krutinės:
— „Dieve, duoki man pyrago!“

M. Grigonis.

PAVASARIO ŽIEDAI.

Krinta nuo medžių baltieji žiedeliai,
Vėjas pagavęs juos neša tolyn.
Lekia lyg sniego plonučiai krisleliai,
Pailsdami tyliai krinta žemyn.

Zolė žiedeliais lyg sniegu apklota.
Vėjas maištingasai lanksto šakas.
Vien debesiai kloja dangų miglotą,
Kečia į žemę jie savo rankas.

Meilūs žiedeliai, ką—tik prasiskleide,
Kam taip greitai jūs nukrintat liūdnei?
Lekiat nuo vėjo, medelį apleide;
Nykstat kaip rankas, kaip tušti sapnai?..

Kam jūs pranykstat lyg ši skautieji!
Kam jūs pranykstat lyg šitie žiedai?..

Sieloj tik lieka vargai nelabieji;
Varžo ir spaudžia ją, vargšę piktai...

21. V. 18.

P. Virpša.

— — —
* * *
(Pagal Nadson'ą).

Tyliai nuplaukė liūdnas akordas erdve,
Gailingai tavo užkasė karstą;
Apraudojo jausmų potvynyje tave
Ir žeme pasimeldę užbarstė...
Pražuvai tu dėl šitų gerųjų žmonių,
Be grįžimo tamsioj amžinybėj,
Bet gyva tu širdyje pilnoje jausmų,
Mano vargstančios sielos gilybėj.

P. Virpša.

— — —
* * *
(Iš Nadson'o).

Man nesakykite: jis mirė, — gyvas jis!
Nors aukuras sugriautas, — dar ugnis liepsnoja,
Nors rožė nuskinta, — jina dar žydi vis,
Nors arfa perlaužta, — akordas dar raudoja!..

P. Virpša.

ILGĖSYS.

Šniokščia Nemuno bangos, šniokščia, putoja, tai pribėgę
prie stačių krantų šimtais ašarų subįra. Kregždės krikšdamos
skraido, nardo, po padanges.

Aš stoviu ant kranto ir žiuriu, žiuriu tolyn... nes žvilgs-
niu noriu perverti begalinę erdvių platybę, kad tave pama-
čius.

Tu turi atskristi ir iš mano širdies ištraukti skaudų il-
gėsį... Tu turi savo gražiomis dainomis mano skausmus už-
liuliuoti...

Bet Tu toli...

Ir štai Tave belaukiant išdygo ilgėsio medelis. O nakties tyloje, ipynės savin vakaro paslaptį, išlapojo...

Ir nuo to sykio apsigyveno manyje liudėsysis, lyg rodos bučiau audrų verkimo išgodota...

O ilgėsysis plėšo ir drasko širdį.

Auga didyn ir spaudžia, slėgia krutinę.

Ir aš tebelaukiu Tave!

Ir žinai kuomet skausmo išvarginta siela nebiškentėjus sukliko, ilgėsio medelis pražydo... Prasiskėtė, tie lukėsiu ir skausmu išpinti žiedai ir yt žarijos, krauju ir ugnimi nušvito naktį.

Ir tas laukinis ilgėsio žiedas bujoja... ir virpa siela...

Ir nakties ramybėje krinta, yt iš atvertos žaizdos kraujo lašai, nematomos ašaros... krinta jos ir kaip verdanti alyva, kiaurai pradegina širdį... Ir Tu gal jauti tą mano ilgėsio žiedą, bet esi taip toli, kad negali pabučiavimu nuskinti to žiedo...

Ir virpa širdis.

Ir veržiasi ilgėsio išgodotos klaikios dainos, kurias miš kai drebedami kartoja.

Šiurpu tų dainų klausyti, rodos, viso pasaulio motinos dejuoja, vaitoja laidodamos savo numylėtus vaikus, ir aplinkui vien kapai, kapai.

Klaiku tų dainų klausyti, kuriose verkia siela ir skundžiasi, lyg rodos kas į neužgijusią žaizdą karštą geležį bruka.

Didelis ilgėsysis, jis visą sielą, visą esybę apviniojo skausmais, aštriais dygiais apipynė.

Širdis mažu, ligotu kudikiu liko, kuris kas valanda verkia, dejuoja ir naktimis akių sumerkti neduoda.

Užmiršau, Tave beliaukdama, kas yra miegas.

Užmiršau, kas yra džiaugsmas.

Užmiršau, kad yra linksmos dainos.

Bet užtat žinau, kas yra ilgėsysis!

Žinau, kas yra ilgėtis nematant ilgėsio galo... nežinant ar to laukiamo, brangaus Žiedo žiaurioji šalna nepakęs... arba nenulauš siaurus vėjas.

Visos dienos ir nakties valandos liko Tavimi išpintos ir visada siela gražiausius žiedus gamina ir puikiausias mintis renka Tau dovanų...

Ilgios Tave, yt pirmų pavasario žiedų.

Ilgios kaip po audros skaiščios saulutės, kaip nuostabių dainų, kurios širdį į padanges vilioja.

Ilgiuosi, kaip tos Augščiausios grožės, kurios kibirkštėlės
Tu esi...

Visas mano sielos fibros įtemptos Tave belaukiant...

Visa sielos galia ilgėsiu apimta.

Ir naktimis, kuomet visi ilsisi, aš yt stovyla, stoviu
ant Nemuno kranto, akis įbedusi tamson ir laukiu, laukiu
nors žinau, kad neateisi... Ir iš lengvasparnių svajonių pinu
musų busiančio gyvenimo pasaką...

Ir mintis—nerimuolės toli—pas Tave nuskrieję..

Ilgu, ilgu ma ben Tave!

Kaunas 12/VII—18 m.

Tyru Duktė

TĖVYNĖN SUGRĮZUS.

Lapai ryto
išblaškyti
ir žiedai gražiai rasoti
saulužėlės spindulėliuos
maudos, prausias.
Ir per mišką
takeliu
nuo mažų dienų
pramintu
aš einu!
Burias, burias
išgodotos
skausmu, ilgėsiu penėtos
lindnai linksmos dainužėlės,
gijoms pinas.
Štai upelis
pamažu
ripuliudamas
banguoja
tarp žiedų
ir įmerkiu.
basas kojas
į jo tyrą, šaltą srovę
ir auksinės svajonėlės
supa, supa...
Čia mažytė
budama
miško pasakų
ir burtų
aš klausiau...
Pirmą, tyrą
meilės džiaugsmą

ir audringas svajonėles
pamylėjus mėlinakį
skandinau...
O dabar-gi
čionai nyku,
nematau jo,
nerandu.
Širdį skauda!
Ir jausmai
karštos krutinės,
yt neramos jūros bangos
apvinioja, supa sielą,
virgdo širdį...
Ir liudziu,
ilgiuosi liudžiu,
lyg sparnai sielos jaunučiai
jau nulužę man būtų...

Ir einu tyliai
tolyn per mišką,
žiūriu: štai kryžiai,
kapai ir kryžiai...
prie vieno kapo
verkia mergužė,
čia guli josios
laimė, paguoda
saulutė leidžias,
varpai prabiša...
ir verksmo rauda
su garsais pinas,

ir skamba, užia
miškas ir girios,
ir plinta garsas
po tyrus laukus,
tyliai įskrieja
į bakužėles

ir meldžias sesės,
verkia močiutė...
...Gal amžiams skirta,
Brangi Tėvyne!
Tau vargą vargti
ir jungą nešiti!

II/VII-18 m.

Tyrų Duktė.

UŽMIGK.

Užmigki, širdučel
Kam vargti, kentėti...
Kam laimės tau laukti
be vilties, skausmuos...
Tau dieną ir naktį
ilgėsysis kankina—
ir meilės pirmosios
nupintosios dainos—

be saulės, be džiaugsmo
tik sielą marina...
Užmigki, širdučel
Užuomaršos bangos
tau šydą nupins—
ir tu pasislėpsi
nuo vargo, kančios...

7/VI-17 m.

LIETUVA NEŽUS.

Nors kraujo ir ašarų upės pralieta
Kažin, ar gana to dar bus?
Bet Viešpaties mums yra jau pažadėta
Kad mūsų tėvynė nežus.
Saulutė užtemus išeis iš tamsumo,
Ir mumis sušildys visus,
Ir švies lietuviams ir gamins mums ramumo
Ir mūsų tėvynė nežus.

Kiek išgamų kalbą lietuvių naikino
Ir šaukė: lietuvis tamsus!
Dabar ačiu Dievui visi pripažino,
Kad buvo Lietuva ir bus.

A. Č.

Iš mokyklų gyvenimo.

Marijampolė. Birželio 29 dieną gimnazijos mokiniai su-
ruošė vakarėlį. Vaidinta dviveiksmis farsas „Eksproprijatorius.“
Vakarelyje dalyvavo tik mokinių pakviestieji svečiai ir kele-

tas mokinių tėvų. Veikalas prieš vaidinsiant buvo paliosuotas nuo kaikurių vulgarinių vietų. Pirmas aktas pavyko gerai, antras silpniau. Taip pat buvo deklamacijų ir dainų. Kaikurios eilės pergarsiai sakytą. Tai sumažino deklamacijų vertę. Dainavo gimnazijos mokinių būrelis p. Bendoriaus vedamas. Dainos padainuota pušėtinai. Ypatingai publikai patiko „Ateitininkų himnas“ ir „Eiva, boba, pupų kult“. Ši pastaroji publikai prašant, buvo pakartota. Vakarėlis baigėsi šokiais ir tautiniais žaislais pirmą valandą.¹⁾

Red.

Mariampolė. Po ilgos mokslo pertraukos, šiemet nuo Naujųjų metų čia įsteigta mišrioji „Žiburio“ gimnazija. Iškaroto susidarė penkios klasės. Visi mokiniai—lietuviai—katalikai, kurie sulyg klasių dalinama šitaip:

Klasės	prieškl	I-a	I-b	II-a	II-b	III	IV	V.	Viso labo
Bernaič.	15	51	21	27	45	32	26	10	227
Mergaič.	8	—	25	14	—	8	5	7	67
Viso labo	23	51	46	41	45	40	31	17	294

Mokslas, nors ir sunkūs laikai, pastatytas neblogai. Kad ir neprityrę mokytojai, bet mokina taip pat neblogai. Reikia pažymėti, jog visi mokiniai, beveik be išimties, uoliai visą laiką darbavosi. Mokinių tarpe yra jau suaugusių, turinčių daugiau kaip 20 metų.

Tenka mokytis vasarą, kadangi norima baigti vieni mokslo metai. Mokslas pasibaigia 31 d. liepos. Liuoslaikio bus tikrai vienas mėnuo ir naujieji mokslo metai prasidės rugšėjo pradžioje.

Gimnazijoje mokinama netik „kalti“, bet yra įvesta, taip vadinami, gimnazijos mokinių vakarėliai. Jie yra pačių mokinių vedami ir tvarkomi. Juose deklamuojama, pasakojama apie mandagumą, higieną ir t. t. ir užbaigiama tautiniais žaidimais.

Tieji vakarėliai duoda nemaža progos prasilavinti viešame gyvenime.

Kadangi greitu laiku norima praeiti reikalinga mokslo programa, tai liuso laiko mokiniams maža. Ir delto tik vie-

¹⁾ Rengiant vakarėlius reiktų laikytis p. Meškaus 27-me „Tėv Sargo“ n-je nurodytųjų taisyklių.

na gegužynė tegalima buvo surengti.

Daugelis mokinių netik gimnazijoje, bet ir šiaip jau darbuojasi. Yra susikucūs nemaža ateitininkų kuopelė, kuri jau turi kelis šimtus rublių kapitalo.

Tikimasi, kad ateinančiais metais busių visos 8 klasės, kaip bernaičių, taip ir mergaičių gimnazijoje ir bus nuveikta daugiau kaip pačioje gimnazijoje: taip ir ateitininkų kuopelėje!

Tad draugai ir draugės į darbą!!

I. N.

Marijampolė. Taip pat čia gyvuoja ir mergaičių „Žiburio“ gimnazija, bet šiais metais teturi tik 2 klases.

Sugrįžusieji iš Rusijos mokiniai ir mokinės galės įstoti „Žiburio“ gimnazijon be kvotimų. Reikia tik paduoti prašymas ne vėliau kaip 15 rugpiučio, prikergiant mokslo paliudijimas.

Mergaičių gimnazijoje iki ketvirtosios klasės bus prisi-
laikoma vyrų programos. Ketvirtoje klasėje ir augščiau, ypač
sugrįžusioms iš Rusijos, bus galima baigti gimnaziją senąja
mergaičių gimnazijos programa.

I. N.

Kalvarija, 17 rugpiučio 1918 m. atsidarė Kalvarijoje
vokiečių kalbos dviejų mėnesių kursai grįžusiems iš Rusijos mo-
kytojams lietuviams. Kursai su bendrabučiais klausytojams įtaisyti
ligoninės muruose. Ligoninė dar vasarą tapo perkelta į Tau-
ragę.

J. D.

Patarlės ir priežodžiai.

(Užrašyti Pušaloto par. Pan. aps.)

Kužiute, kužiute, kol sugauna, kaip sugauna—tprru!
Tupintis stovinčio nepabaidysi.

Pirm pataisyk guštelę, paskui gaus vištelę†)

Dievas už šito, o aš už kito.††)

Ilgus laikai, trumpa malda.

Pagalvosim, kaip patalą paklosim.

Kad nori kam atmonyti, kurstyti vesti.

Nesenas: kaip Rygą mūrijo treigys buvo.

Kas kad ir vienas, kad bjauroja sienas†††).

Gavęs per nosį ir rytoj žinosi.
Apžiūrėsime, kaip dugną įdėsime.
Kokia yra dubelė — vis guštelė.
Kiaušinis vištai neparakuosi: kur norės, ten padės.
Vėlai susiprasi — laiko neberasi.
Kad akis gėdinasi, širdis džiaugiasi.*
Dėl medžių girgždėjimo nors neik į mišką.
Močekelė—raganėlė: bandelės nekepa.
Už sienos niekas nežinos.
Kad skels, tai ir įvels.
Uži, kol gali, kai nudviėsi pasilsėsi.
Verčiau už jaunos glytės, ne kad už senos galvos**).
Mužikas aukso „guzikas“, bajoras mėšlo „tavoras“.
Šėkėr—vėkėr vilnėnės—kas sutvėrė bajorės***)
Seniai tas ponas mirė, kur pautienę virė.****)
Naktis—motinė, diena—močekelė
Verkia pametęs verkia ir atradęs.
Pirm pastatyk lazdele, užmauk kepurę, o paskni
nusikabink krepšius.
Kelią žino, moka: ir prie svečiaus ir prie pečiaus tinka

Siaustaitis.

Knygų knygos.

Fausto Kiršos Verpetai. Kuktos sp. Vilniuje 1918, 110 psl. m-12; kaina 5 markės.

Tai pirmas didesnis karo metu išėjusis eilių rinkinys. Malonu jis imti rankon, nes gražiai išleistas. Poezijos mylėtojai be abejo neiškęs jo nepirkę. Bet nusipirkę ir paskaityę vargiai bau p. Kiršos eilėmis bus patenkinti. Kai-kas iškels gal net klausimą: kas yra „Verpetų“ autorius—poeta ar eiliadirbis? Ir šis klausimas nebus čia visai be pamato. Nes jau pačiuose „Verpetuose“, kad ir yra vietų, pilnų tikros poezijos,

†) Pirm sutvarkyk gyvenimą, paskui vesk pačią.

††) Kaip miršta pats, pati skubiai imasi užkuri.

†††) Nors ir vienturtis, jei šelmis—neverta už jo tekėti.

*) Taip ragina svetį valgyti, jei šis nediršta.

**) Patogiau tekėti už jauno (nors ir negražaus — „glytės“), ne kaip už senio.

***) Gaiži bajorių antrašu ironija.

****) Taip pušalotiečiai vadina bulbienę, kaip labai nubosta.

bet kur-kas daugiau pasitaiko ten eilių. kuriose dainius min-
tim visai nesirupindamas bežaidžia vien tik rimais. Maža
to, jis netik tai daro, bet ir tą savo rimais žaidimą laiko kaž-
kokia pozitiva naujos poezijos žyme bei tobulybe, nes cha-
rakterizuodamas savo dainas sako, jog—

jų laukas—sapnužiai, jų laimė—aidužiai,
jų žodžiai—troškimai, o kelias tik rimais... (53 p.)

Vadinas, p. Kiršai nereikia įkvėpimo, augštų minčių,
jau užtenka vien harmoningų „aidužių“; kelią į šventą poezi-
jos sritį, jis temato „tik rimuose“. Kitiems dainiams poezija
buvo „šventoji auka,“ „dievų kalba,“ „augščiausioji dvasios
tveryba“, —p. Kiršai gi ji tik „dainų pinimas“ rimais:

Tau aš dainą, naują žvainą
vėl atgimęs šočiais (!..) rimais
pint pinu... (47 p.)

Apie eiliadirbius sakoma, kad jie „eiles lipdo“. „Verpe-
tų“ autorius, matyt, eilių lipdytoju savęs nelaiko, jis bevelija
buti—„dainų pinėju“.

Ar tas naujas pašaukimas yra tas pat ką ir poeto, ši
klausa mes paliekame atviru. Kas ištikrųjų yra p. Kirša,
geriausiai tai žino jis pats. Jei jis pasiskelbė esąs „dainų
pinėjas“, tai ne mūsų dalykas prieš tai protestuoti. Protestuoti
mes galim ir net privalom vien prieš neteisėtą p. Kiršos
šventoj dainų srity šeiminkavimą, prieš sąmoningą poezijos
žeminimą, prieš vertimą jos tūsčiu rimais žaidimu. Deja,
to „žaidimo“ p. Kirša netik blogu nelaiko, bet dar net juo,
lyg kuo geru, didžiuojas, kaip tai galima matyt kad ir iš šios
„Verpetų“ vietos:

Kaip tarp šakų margi žaidimai
rausvos saulutės spindulių,
taip žaidžia mano dvasios rimai... (28 p.),

o kitur jis visą dailininko bei dainiaus tverybą charaktėri-
zuoja tuo, kad jie girdi,

per savo širdies pakilimą,
visa varsto ant pašvęsto rimo. (73 p.).

Saulės spindulių žaidime tarp šakų nėra jokios minties,
varstymas karolių ant siūlo, kaipo darbas mechaniskas, ir-gi
nieko bendra su poezija neturi. Tuotarpu p. Kirša laiko abu
tuodu vaizdu tinkamiausia poezijos esybės iliustracija. Šis
klaidingas įsitikrinimas eina iš to, kad „Verpetų“ autorius
yra linkęs laikyti poetišką tverybą per vien su mechanisku
„rimavimu“, ir net identifikuoti poeziją su rimu. Rimas p.
Kiršai—tai viskas: jis rimais netik žaidžia, bet ir verkia:

Skausmai pražuvo del maldų,
tik liko ašaros a n t r i m ų... (77 p.)

Taigi tų rimų p. Kiršos, „Verpetuose“ yra lig sočiai, sakyčiau, lig nuobodumui, kaip įkyraus vabzdžių zirzėjimo vasarą. Rimai tai p. Kiršos dainų žirgelis, jis nuolat ant jo joja, rimais jį maitina, puošia ir plaka. Jei poezijai nieko daugiau nereikėtų, kaip tik skambių rimų, taip p. Kirša būtų mūsų didžiausias poeta, nes tuo žvilgsniu jis žymiai pralenkia kitus mūsų dainius.

Bet, deja, kaip žinom, poezijai to neužtenka: be rimų—jai reikia dar dailių vaizdų ir augštų minčių. Poezijos esybę sudaro kruvon sujungti minčių kilnumas, jausmo gilumas ir rimų skambumas. Kitaip sakant, poezijoje lygiai svarbu tiek jos t u r i n y s, tiek ir jos f o r m a. Kur nėra harmoningos tų dviejų elementų sintezės, ten nėra nei poezijos. Maža to—jos gali nebūti net ir trukstant kurio nors vieno iš šių dviejų elementų. Augstos mintys be dailios formos bus filozofiškoji proza, dailūs rimai be minties—bus tuščias dekadentizmas. Taigi rupinimos forma neprivalo gaminti turinio atrofijos. Deja, p. Kirša tuo žvilgsniu savo „Verpetuose“ labai dažnai nusideda: bevaikydamas rimų skambumą, jis mažne visur dar ko dedamą eilėsną mintį. Iš čia ir eina jo eilių tamsumas painumas ir nenaturalumas; mažne visose mintyse kažkokios neaiškos, lyg rukais apdumtos, o kartais per tuos rukus jose net ir visai prasmės nesimato. Del bandymo Muza yr bandžiusi p. Kiršai

praskleisti rukus ant jaunutės galvos (5 p.).

bet prašalinti tų „rukų“ ji vargšė, matyt neįstengus, nes kitą vietą jis sakosi:

Per ruką vis skubu į ribą (49).

tatai ir nenuostabu, jog beveik visos jo dainos tebėra tuose rukuose paskendę.

Atjaučia tai dalimi ir pats „Verpetų“ autorius nes pav. savo „Vienumą“, pradeda šiais žodžiais:

Ką tik sėju—vis slaptinga.
Rodos, giedu, o vis stinga,
Kogi? Nežinau!.. (18 p.)

Ko čia nežinoti! P. Kiršos dainoms labiausiai stinga aiškaus, protui prieinamo turinio. Jo nėsant ir nenuostabu, kad gerb. dainius gieda pats „nežinodamas“ apie ką. Tasai mintimi nesirupinimas priveda kartais mūsų dainių prie tokių sąvokų sugretinimų, kurie negalima kitaip pavadinti, kaip kuriozais; daugelis jų tiesiog prašyte prašos suparodijuo-

ti „Garniui.“ Stai keletas pavyzdžių:

Kovų žaibai, sielon sulindę neverčia patvaros šulų, taip saulė jurėse atspindi tarp amžių vėtrų ir uolų (18 p.)	arba Iškelki galvą lig žvaigždžių, o pėdą svilink centre žemės, — tai sapnas lig pirmų gaidžių, o senis Rytas vėl aptemęs (19 p.)
--	--

Kas čia norėta pasakyti, vargiai ir pats poeta beatspės; jam gal tai atrodo minties gilumu, o ištikrųjų, anot rusų beatariant, čia tėra tik „poetičeskaja beliberda“, daugiau nieko.

Arba kitur:

Gims, ar gimė... mažą žymę riksmas pagamins. Apsivylę, jurės tyli, močia nusimins...	Gaudžia varpas. Mažas tarpas, tarp dviejų grandžių: kilt, gyventi, eit, pasenti, mirti ant raidžių. (67).
---	--

Taip prasideda eilės skiriamos „V. Kudirkos vėlei“. Skambumo daug, o minties ir pats Saliamonas nesuseks.

Trečiur („Laiške“) randame šitokią autoriaus prisipažinimą:

Vai, drauguži, savo našta ašen vos nešu:
einu puolu, puolu—giedu po vilties ša š u. (34)

Padėjus čion vietoj „šašu“ by kokį kitą žodį, pav.: š i š u, l a š u, k i p š u, mintis nei kiek nepersimainytu, ji liktu kuo buvus—tuopat absurdu.

Be „vilties šašo“ p. Kirša yra dar išradęs „vilties margyčias (21 p.) „audrų sijonus“ (59) „liuto oraciją“ (23) „daugiaspalves raudas“, „jausmų rusį“ ir daug kitų panašių. Niekam nesisapnavusių dalykų. Einant tuo keliu galima lengvai prisidirbti ir dar gražesnių naujų poezijos pažibų pav.: „meilės arnodų“, „neapykantos žirklių“, „dėkingumo rezginių“, „vaivorykštinių jausmų“ ir t.t. Ko čia varžytis?! *L a i s s e r f a i r e, l a i s s e r p a s s e r...*

Dar kuriozesniu yra vartojamieji p. Kiršos sąvokojimai; pav. 6 psl. širdis sąvokojama kaip ideja („Ideja—širdis“), • 89 psl. dar puikiau: „Širdis tikrai dvasios vaizdų bel-etažas“... Kas norėtu daugiau panašių poetiškų definicijų, teperskaityt kad ir šias eiles:

... idealai—žaidikai,
sumanymas—auksu veržti rutulai,
takeliai—gyvenimo meilės vainikai
ir kančios—nemiršančio tikslo šulai (6 p.)

Senovės romėnai pavadintu tai—„Vox, vox, praeterea nihil“, rusai—„pustoī nabor slov“, o p. Kiršai, matyt, tai atrodo kažkokia slaptinga minties gilybe...

Pradėjęs jieskoti įvairių daiktų sąvokojimų, p. Kirša neužmiršo duoti ir savo paties sąvokojimą. Kasgi tad yra „Verpetų“ autorius? Į tai 26 psl. jis duoda šitokią atsakymą:

aš nei vergas, nei žinys,
tiktai svajonių kalinys...

kuriam net ir „įkvėpimą turint“ gimsta ne mintys galvoje, bet tik „iš lupų sakiniai“. Kiek toliau (40 p.) jis sąvokoja save dar kitaip sakydamas: „aš—kibirkštis meteorų siautimo“.

Kitur p. Kirša poetui, (taigi ir sau), liepia buti „tyrų kviesliu“, „be keršto spinduliu“, „kovų žiniu“, „tiesa“, „šviesa“.

Labai gaila, kad mūsų dainius to savo liepimo nepaklausė: „tiesos“ vietoj jo eilėse dažniausiai kyšo vien tiesai priešingas painumas, nenaturalumas, o užuot „šviesos“ terandame ten tiktai nuo „suplaktų rukų“ tamsumą. Delei to kartais ir pats p. Kirša nusiminęs ima savim abejoti, šaukdamas:

Oi nei! Esmi ne dainius, ne kurėjas (13 p.)

ir net viešai prisipažįsta:

Delto žmonėms aš negaliu
ramybės duoti nei eilių (20).

Na, tai nesunku ir suprasti. Nes kas yr „svajonių kalinys“ bei „meteorų kibirkštis“, o ne tvėrėjas bei idealų įkunytojus, tas žinoma, nei negali žmonėms duoti gerų eilių. Jis tegali pripinti begalės netikusių eilių...

Iš to, kas augščiau apie p. Kiršos poeziją, yr pasakyta, o taipgi ir iš tik ką pareikštų jo paties žodžių daug kas gali prieiti išvada, kad p. Kirša ištikrųjų yra ne poeta, bet eilia-dirbis. Bet toki išvada nebutu visai teisinga. Kaip augščiau esam minėję, jo „Verpetuose“ netrūksta ir tikrai poetiškų dalykų, dailių gamtos aprašymų, kilnių minčių, skambių, muzikalių dainelių, k. š. „Varnas“, „Kalvis“, „Dailidė“, „Kur Krivės“, „Vienui vienas“, „Plaukia laivas“, „Aušta rytas“, „Užsidegė aušra“, „Lauke“ ir k.

Šie dalykėliai parodo, kad p. Kirša tur poeto talentą, jautrią širdį, lakią vaidentuvę, simfoningą sielą ir todėl galėtu tapti žymiu mūsų dainium, jei įstengtų pasiliuosuoti nuo vienos nemažos ydos, kuri dažniausiai ir gadina mažne visus jo poetiškus tvarinius. Ta yda—tai mechaniškas rimų gaudymas, neatsižvelgiant į mintį, Kiek galima spėti iš „Verpetų“, tvėrimo procesas pas p. Kiršą, atrodo šitaip: paliestam kokio įspūdžio bei jausmo dainiui ateina pirmiausia galvon tam tikras „sakinyš“ užbaigtas, kokiu skambiu žodžiu, pav. d a ž a s. Šiam žodžiui p. Kirša tuojau jieško rimą, ir ima pirmutinį pasipainiojusį pav. p a ž a s, b e l - e t a - ž a s. Prilipdęs šiaip taip prie tų rimų kokį sakinį, kad ir

visai nesirišanti su pirmuoju, mūsų dainius tuo ir tenkinasi; tverybos procesą jis laiko užbaigtą. Nes ir kogi daugiau reikia: rimas yra, eilės išėina skambios, o kad ten mintis slubuoja, tai tiek to! Skaitytojas nesupras, palaikys tai dar jausmo gilumu, minties slaptinumumu ir t.t. Tuo būdu eiles pas p. Kiršą ir liete liejas, kaip vanduo iš verdančio puodo. Per tai jų ir susidaro tiek daug, kad į vieną rinkinį nebeltelpa. Po „Verpetų“ žada eiti „Aidų aidučiai“, po tų poema „Genionis“ ir dar gal šis tas. Kad visų tų eilių tokybė prilygtų jų tiekybei, tai galėtumėm tikrai pasidžiaugti. Bet tikruma, deja, kitką rodo. Iš 109-nių įdėtų „Verpetuosna“ dalykėlių, gerų bei imanomų tėra nedaugiau 20. Vadinas grynos poezijos tėra ten tik 21%, o poetiškų šiukšlių bei šlamštų — 79%! Tiesa, kad tai gaila, ir gaila, kad tai tiesa, bet kalta čia ne kritika, tik pats dainius. Jei jis nori susilaukti palankesnių kritikos balsų, privalo pirmiausia išsižadėti augščiau minėtojo rimų gaudymo, tur atkreipti daugiau dėmesį į eilių turinį, į minčių aiškumą, naturalumą, nesilaikyti principo: *quod scripsi—scripsi*, bet kiekvieną strofą pirm leisiant spaudon gerai pačiam perkritikuoti—ir rupestingai ištaisyti. Senų rašytojų obalsis: *sa e pe stilum vertere*, naudingas prozaikams, dar labiau reikalingas poetams. To rupestingo atsinešimo į savo rašinius pas p. Kiršą deja, mes nerandam. Kur kas daugiau ten visokių „licencijų“ ir tiesiog poetikos taisyklių nesilaikymo. Net ir pačiuose rimuose, kuriuos p. Kirša pirmon galvon deda, daug kur žymu paskubis ir apsileidimas. Nes tokie rimai kaip: nėra ir banga stikle save (9), *kliudys kalinys* (68) ir k., tiesa sakant, nėra rimai, arba bent nėra geri rimai. Galima šis-tas ir kalbai prikišti, pav. „*almazan įrašė*“ (83) —grynas rusicizmas, lietuviai „almazą“ vadina „deimantu“. Kitur vartojama svetimi žodžiai, savotiškai iškraipyti, pav. „eroglifai“ (90) „klavitura“ (95) viet. *ieroglifai, klaviatura*. Visa tai gadina įspūdį, ir neleidžia atjausti tikro pasigerėjimo beskaitant p. Kiršo eiles. Net ir pačiomis geriausiomis besigėrint, skaitytojui sunku nusikratyti jausmas, kad joms ko tai stinga. Tai paskutinė jų trofa netikusiai ant greitųjų užraukta („Jurės, jurės“), tai keistokas sąvokų sugretinimas, tai nenaturalis palyginimas, tai pretensionalis sąvokojimas, erzina tiesiog net ir kantriausią skaitytoją. Jei jau pats kun. Tumas buvo bekeikias „Verpetų“ autorių dėl kaikurių tos knygelės vietų, tai ką besakyti apie kitus mažiau susivaldančius skaitytojus. Tai reikėtų p. Kiršai gerai omenėn įsidėti ir su skaitytojais bent kiek labiau skaitytis. Labai busime laimingi, jei rengia-

miems p. Kiršos „Aidų aidužiams“ nebegalėsime ko nors pa-
mašaus prikišti.

A. Jakštas.

*Kun. Juozo Tumo-Vaišganto. Scėnos vaizdai. Mo-
nologai ir dialogai. Rygoje 1915, 116 psl. in-16, kaina
45 kap.*

Tų „vaizdų“ čia neperdaugiaus: viso labo 5 „monolo-
logai“ ir 4 „dialogai“. Naujesnių dalykų čia tik trys „24 ba-
landžio dienai 1914 m.“, „Rašėjas“ ir „Atsiimkite kiėno“. Dailės žvilgsniu, deja, jie bene bus tik patis silpniausi. Atsky-
rus nepersąmojingą „Rašėją“, kitų du nežinia net, delko pa-
vadinta „monologais“, nes juodu į tą literatūros rušį visai
nepanėši. Monologais pilnoje to žodžio prasmėje tėra vien
„Paskutinį kartą“ ir „Negryna sąžinė“, bet ir jų ne vienai
scenai nepatartumėm dėklamuoti: perliudnas jų turinys ir per-
sunku jie gerai išpildyti, o galop ir perseni jie, net dar prū-
sinį „Tėvynės Sargą“ tebeatmenantieji tai dalykai.

Iš scenos vaizdų geriausiai autoriui pavyko „Žemės ar
moteries“? Visi išvestieji asmenys tikrai gyvi, matyt iš
gyvenimo pagauti. Neblogi ir „Namai pragarai“, tik gaila,
kad sugadinta Barbutės tipas. Toki dora jautri beveik idealė
mergaitė ir paskutinėj scenoj pasirodo atsidavusi pusgalviui
be širdies ir proto Gabriukui...

Delko tie scenos vaizdai pavadinta „dialogais“ irgi ne-
žinia. Griežtai imant čia nėra nei vieno dialogo.

A. J.

*Kun. Juozo Tumo-Vaišganto. Alegorijų vaizdai, Pe-
trapilis 1916, 134 psl. in-16.*

Šis „vaizdų“ rinkinys daug įvairesnis: jį sudaro tiek
originaliai autoriaus rašiniai, tiek iš svetimųjų rašytojų ver-
timai. Gaila tik kad jie sugrusti čia be jokios tvarkos. Jei
kada bus leidžiama visi Vaišganto raštai, tai pirman toman
patartumėm idėti šiuos vaizdus: „Kaip Jonas su Petru kiau-
les ganė“, „Bevardžiai menkadušiai“, „Dėdė lapė nušovė“,
„Vebronių buitis“, „Vapsa vabzdžių karalienė“, „Visavaldžiai“,
„Ruduo pabaido“, „Pavasaris vilioja“, nes juose, surinkta
daugiausia išpuodzių iš Lietuvos gamtos, pagautų, autoriui dar
vaiku tebuvus. Visi šitie vaizdai begalo reljefiški, gyvi ir net
gilesnė alegoriją slepiantis.

Kaip čia prie tų dailės dalykų prisiplakė „Pirmasai
Kauno Juokų Akademijos posėdis“ — tiesiog nesuprantam.

Tiesa, kadaisiai autorius yr polemizavęs su „Garniu“ ir parašęs sunkią, nuobodžią, nesąmojingą 7 pl. repliką išrodymui, kad „Garnys“ nėra „Gandras“ ir kad vieno filologo siulomas terminas „mokslo apygarda“ yra geras. Daryti tai jis, žinoma, turėjo teisės, bet atšildyti tą straipsniapalaikį išnauja ir manyti, kad jis čia kam bus interesingas bei pamokinantis, tai dovanotina tik grafomanams, kurie kiekvieną savo eilutę nemirtinga laiko, ne Vaisgantui.

Vertimai irgi nepergeriausiai parinkti. Pav. Lemanskio sakmių vertė nekoki, ypač kad kun. Tumo vertimas sunkokas. Geriausiai pavyko J. Chrsząszczewskos „Saulytė“, Senkiewicz'iaus „Buk palaiminta“ ir Karoli'o „Milde“. Junošas „Anukas“ perdaug sutrumpintas (pilną jo vertimą žiur. pernykščioj „Ateityj“), Čechovo „Studentas“ irgi nedaro tokio ispudžio, kaip originale. Tečiau nežiurint to visa „Alegorijų vaizdai“ — visgi neprošali paskaityti kiekvienam inteligentui.

A. J.

Kun. Juozo Tumo-Vaisganto. Karo vaizdai. Rygoje 1915, 136 psl. in-12.

Vaizdų tų — viso labo šeši: „Karo slibinas“, „Antimilitarininkas“, „Rimai ir Nerimai“, „Ponas Direktorius“, „Eik su velniais obuoliauti...“ ir „Pabėgėliai“. Pirmutiniai penki tai dailės dalykai, „Pabėgėliai“ gi tai kelios gyvenimo fotografijos bei laikraščio feljetonėliai. Juose nėra melo, bet taipgi nėra ir tverybos. Kaipo tokie jie teisingai padėti pastaroje vietoje, o dar geriau butu buvę, kad jie ir visai butu likę šn rinkinim neįdėti.

Iš pirmųjų penkių „Karo vaizdais“ tegalima pavadinti tik keturi, nes penktasis „Eik su velniais obuoliauti“ su karu nieko bendra neturi, nebent tik tai, kad karo metu paršytas tapo.

Rašydamas šiuos „Karo vaizdus“ autorius, matyt, norėjo būti objektivus — parodyti karo ne vien blogas, bet ir geras puses. Karo baisenybėms pavesta specialiai pirmutinis vaizdas „Karo slibinas“. Formos žvilgsniu galima jis pavadinti mažyte poemėle, nes jis beveik visas ir parašytas moderniomis eilėmis — be rimų ir ritmo ir strofų. Puikus tai dalykas, galin-gai veikia į skaitytojo vaidentuvę ir kaipo įžanga visam rinkiniui labai pritinka.

Sekančiuose trijuose vaizduose parodyta, kad karas sujudindamas žmogų, gali jį net pakelti, padorinti, krikščioniškojo artimojo meilės jam įkvėpti. Sanitorinis traukinys su

tukstančiais sužeistųjų padaro iš egoisto pirmiečio „antimilitarininko“ Eičino pasišventusį savanorį sanitarą; karo atmainytos gyvenimo sąlygos atgaivina nutautėję sykštuolį Puodžiuną („Poną Direktorių“) ir paverčia jį netik „gailestingu nariu draugijų nukentėjusiems dėl karo šelpti“, bet ir įkvėpia jam noro Lietuvos labai veikti ir net lietuviškas eiles rašyti; galop pašaukimas karan jaunų Rimo ir Nerimo sutaikina dvi dori, bet dėl menkniekių susikivirčiusi šeimyni, o tų dviejų vaikinių mirtis net ir senius Rimą ir Nerimą suvienija. Negelbi karas tik doro idealisto Kastulio, atvykusio su misija lietuvininti Vilnių; vargšas suardo visą savo ir šeimynos gyvenimą, delto, kad neturėjo tvirto budo atstumti blogą įtakmę dviejų doriškai sugedusių savo draugų Gimbuto ir Narbuto. („Eik su velniais obuoliauti“).

Visi šie „Karo vaizdai“ malonu skaityti, nes pilni gyvumo, matyt, imti iš gyvenimo ir dailiai nupiešti. Pats geriausias iš jų — tai „Rimai ir Nerimai“ — skaitytojo atmintin jis smegte įsmenga taip, kad jo niekad neužmirši. Tai tikra idilija à la Gogolio „Starosvietskije pomiesčiki“, bet daug mums brangesnė, nes grynai musiška, tikrai lietuviška.

Beletristiškas Vaišganto talentas pasirodė čia visoje savo pilnybėje ir subrendime. „Karo vaizdai“ tai vienas iš gražiausių mūsų naujos literatūros veikalų. Taigi ir rekomenduojame jį karštai jauniems „Ateities“ skaitytojams.

A. Jakštas.

K. Bizauskas. Raštijos bei literatūros teorija. Pirmoji dalis. Kaunas 1918, 68 psl. in-8. Kaina 1 rub.

Be „įvado“ skaitytojas ras čia „bendras žinias apie veikalus“, „stilistikos mokslą“, „eiliavimo bei nersifikacijos“ teoriją ir keletą trumpesnių nurodymų apie „viduję veikalų pusę“. Visas išdėta trumpai, aiškiai, kiek reikia vadovėliui. Visas šio vadovėlio tekstasėjo per „Ateitį“, taigi plačiau nėra reikalo apie jį bekalbėti. Tariamės šis vadovėlis mielai bus priimtas tiek moksleivių tiek ir pačių mokytojų. Vidutinė veikalo išvaizda gan graži, kaina neperdidelė. Taigi palieka tik palinkėti, kad autorius greičiau užbaigtų šio vadovėlio antrąją dalį.

A. J.

M. Biržiškos. Lietuvos Geografija (vidurinėms mokykloms vadovėlis) I. Prigimtis Vilnius L. Mokslo Dr. jos

leidinys 1918, 148 psl. in 8. Kaina su apdarais 2 rub. 75 kap.

Šale senovės obalsio: „pažink save“ šiandiena stoja ant-
ras nemažiau svarbus: „pažink savo kraštą“ — savo tėvynę
Lietuvą. Bet kaip ji pažinti? Juk ji taip plati, joje tiek viso
kū yra, o iš to visa. ar daug kas ištirta, surašyta, kruvon
surinkta, mokslo sistemon sutraukta? Rusų gimnazijose buvo aiš-
kinama „otiečestvoviedienije“. O pas mus to mokslo ar yra
bent pradžia?

Deja, jo ligšiol nebuvo, nes nebuvo ir reikalo. Bet šian-
dien Lietuvai žengiant į naują gyvenimą, atsirado gyvas rei-
kalas geriau pažinti mūsų kraštą. Tam reikalui patenkinti
p. Biržiška ir išleido savo „Lietuvos geografiją“. Autorius skiria
ją kaip vadovėlį vidurinėms mokykloms — ir gerai padarys
mokyklos ją priėmę, nes ji savo tikslui pilnai atitinka. Tiesą
sakant, yra čia ne visa „Lietuvos geografija“, tik tai josios
pirmoji dalis; kur aprašyta Lietuvos prigimtis.
Lietuvos padalinimas į sritis, specialis tų sričių aprašymas su
jos miestais, kultūra, pramone, prekyba — visa tai be abejo
ieis antrojo to vadovėlio dalin, kurios visi nekantraudami
lauksime. O tuo tarpu prisižiūrėkime arčiau bent šiai jo pir-
majai daliai. Susideda ji iš šių devynių skirsnių: I Lietuvos
plotas ir ribos, II Paviršiaus sudėtis, III Kalnai, kalvos ir slė-
niai, IV Jura, V Ežerai ir pelkės, VI Upės, VII Oras, VIII
Augalai, IX Gyvuliai. Apie visus tuos dalykus autorius pa-
duoda daug idomių žinių, paskirstydamas vadovėlio tekstą į
du skyrius: pirman stambesniu raštu atspauстан deda žinias
mokinių butinai išmoktinas, antrajin smulkesniu šriftu — skai-
tymus „mokslo pajvairinimui, pasiskaitymui ar pašnekesiams“. Tuo
budu p. Biržiškos vadovėlis yra sujungtas su tam tikra
Lietuvos geografijos chrestomatija, už ką autoriui tegalima
tarti tik ačiū.

Veikalas išleistas gan švariai, papuoštas neblogais vaiz-
deliais, daro malonų išpuodį. Taigi galima tikėtis, jog jis mie-
lai bus mokinių vartojamas — ir susilauks ne vienos laidos.
To jam nuoširdžiai velijame.

Varydamas pirmą barą toje naujoje srity, autorius pra-
mato, kad surinktose jo žiniose rasis kai-kur negriežtumų,
netikrumų, kuriuos ir prašo sau nurodyti. Pildydami šį pra-
šymą pažymime čia mažą klaidą 86-me pusl., kur viena iš
Neviežo prieupių pavadinta O b e l i e Nezinom, kaip dabar, bet
seniau ji vadinta O b e l i s, - i e s. Naujoj laidoj, reiktu ši
klaida pataisyti.

A. Jakštas.

Atžala Mokytojų almanachas,

Vilnius 1917 m. Pp. 190.

Knyga pradedama kaip ir kokia Kl. Rūto įžanga bei prakalba, tik jau poetiška ir, sakyčiau, alegorijos formoje. Toliau eina pats įvairių autorių visokeriopų raštų rinkinys. Randame šiaipjau straipsniuose įmaišytų Liudo Girės, Fausto Kiršos, A. Vabalkšnio, J. Zirginio ir J. Strimaičio eilių. Kaikurie jų vertimai, pav. — Iš J. I. Kraševskio „Vytauto mūšių“ versta Fausto Kiršos. Eilės kaip eilės. Nėr ko šiomis karo dienomis iš poetų daug laukti. Gera dar, kad visai mūzos neužminga!

Užtinki gražių prozos dalykėlių, istoriškų praeities vaizdų, atsiminimų iš „vargų mokyklos“ dienų: „Zemaitiška mokykla“ — laisvės metų atsiminimai Kl. Rūto, „Mindauniai ir Vistauras“ — zanavykų padavimas J. Strimaičio — gan ilgas, puikus, ir dailiai nupasakotas. „Pirmieji mano mokytojai“ P. D. — trumpas, šiandien juokingas, anų laikų charakteringas „rusiškosios mokyklos“ Lietuvoje aprašymėlis ir, galop, almanako pabaigoje „Ruomuvon“ Kl. Rūto. Šis dalykėlis — lyg paskutinis tos knygos žodelis, vėl alegorijos veidrody, vėl dejuoja šių laikų lietuvis, tik jau senolių dienas prisiminęs. eina pailsio į Ruomuvą.

Mokytojui rupi ir praktika, rupi įkūnyti lietuvių mokykloje visa, kas gera, kas tobulina ir šviečia žmogų, kas auklėja dorus šalies piliečius. Ir randame mokslo straipsnių. Vieni jų saviti: „Auklėjimo kely“ M. Reinio, „Liaudies mokytojai ir ūkio kultūra Lietuvoje“ agr. A. Stulginskio, „Naujas artojas senąja žagre“ Kl. Rūto, „Religijos reikalingumas“ K. Čihiro ir „Keletas minčių apie blaivybės klausimą ir liaudies mokyklas“ J. T. - to. Kiti dalykai versti ar sekti kitais rašytojais: „Auklėjimas ir džiaugsmas“ dro. P. Kepperio versta J. T. - to, „Būdo lavinimas — svarbiausias mokyklos tikslas“ iš d. - ro Fr. W. Foerster'io raštų laisvai vertė Kl. Rūto, ir „Bendrieji pedagogikos uždaviniai“ sekdamas Rubinšteiną parašė Kl. Rūto.

Daug grūdų pasemta iš garsių Foersterio ir kitų mokslininkų raštų, tik juos reikia į gyvenimą vykinti, taikinti lietuvių mokyklai.

Be galo gražus teorijos pavyzdys — agr. A. Stulginskio „Liaudies mokytojai ir ūkio kultūra Lietuvoje“. Jis šiame savo straipsny nurodo, kad mokytojas turi „netik mokinti vaikus mokykloje skaityti, rašyti, lietuvių kalbos, istorijos, geografijos ir t. t., bet ir stengtis supažindinti juos su ūkio mokslu. Ir ne tik vaikus, bet ir suaugusius ūkininkus. Beto liau-

dies mokytojai turėtų dalyvauti ūkio, kooperacijos draugijų gyvenime, būti ūkio kultūros gaivintojais“. Tai svarbiausias, matome, autoriaus tikslas. Toliau nurodo, kaip, koku būdu liaudies mokytojai gali ūkininkams padėti. Tarp ko kita kalba ir apie patį ūkio mokslą, nurodo ir vadovėlių kliudomą dalyką tirti.

Taip pat svarbumu ne menkesnį klausimą kelia aikštėn ir J. T. - tas straipsny „Keletas minčių apie blaivybės klausimą ir liaudies mokyklas“, kur jis gretina blaivybės platini-mo ideja su liaudies mokykla. Vadinasi, ir čia mokytojo pareiga jau mokyklos suole vaikui teikti apie blaivybę žinių: nurodyti blaivybės svarbą žmogui ir visuomenei ir aiškinti svaigalų (alkoholio) kenksmingumą.

Be grynai mokslo dalykų, kaip tai buvo seniau, mokytojai, kalbu „Atžalos“ kodžiais, žada sunkią, bet garbės vertą sau naštą užsidėti.

Knygos kalba vidutinė. Nėra toki, koki „Vargo mokyklos“, nes „Atžalai“ su „Vargo mokykla“ neteko, turi būti, pro durtuvų sieną pasimatyti. Kartais užklumpi „Varg. mokykloje“ nevartojamų žodelių ar bent jų konstrukcijų: špokas — vm. *) varnėnas, išpradžių — vm. iš pradžių, pagaliaus vm. pagaliau, liuosas — vm. laisvas, tēmytinas — vm. svarbus (daiktas), pastebimas, neleidžiamas bet kaip pro akis, amžinastis — vm. amžinybė ir t. t. Taikosi ir negirdėtų dar žodžių, koldas, žalasa, žygoras...

Trumpai peržvelgę knygos turinį, galime drąsiai sakyti, kad mokytojų čia yra didelis nuopelnas. „Atžala“, mano išmanymu, daug ką duoda mokytojams, bet nemažiau duotu ir sodžiaus jaunimui. Tiesa, yra sunkokų sodiečiams suprasti vietelių, užtat kita tiek ir dar kita tiek lengvų, vaizdžių aprašymų, pamokymų, idomių pasiskaitymų. Ir, jei kada kur steigiasi ar jau yra jaunimo knygynas — „Atžalos“ keli ekzemploriai būtinai turi juose rasti.

P. B.

*) vm—reiškia „Vargo mokykloje“ sakoma taip ir taip tokie ir tokie nelietuviškiėji žodžiai.

Redakcijos atsakai

D-ui C. Tučkui. Ačiū, dedame. Gaila tik, kad rankraštis neiškus rinkėjams sunku buvo išskaityti. Be reikalo Tamsta niekini dailaraštį.

D-ei Tyru Dukteriai. Idėjome šin n-rin. Bet laikome savo priederme priminti dar kartą, kad asmeniškų pergyvenimų bei jausmų fotografavimas nėra dailė, tik dailei bei poezijai medega. Poezija, dailė reikalauja asmeniškos tverybės, kurios joki fotografija, kad ir tobuliausia, neužvažduos.

D-ui S. P-lai. „Svajonės“ ir „Jaunystės dienos“ spaudai nētinka dėl savo tūrinio ir formos netobulumo.

D-ui Liudiškėčiui. Atsakas į Tamstos laišką į „Ateities“ redaktorių jau buvo duotas 6-kė „At.“ n-jė. „Zuvytės likimas“ eis per kelis n-rius; jei Tamsta su tuo nesutiktumei, meldžiame išanksto pranešti; nes redakcija yra pasiryžus rankraštį Tamstai pareikalavus, tuojau sugrąžinti.

D-ui Gismantui. Apie pašalpą Tamstai atsakyta laišku, kurį, tariamės, esi gavęs.

Atsiustos redakcijai knygos.

Fausto Kiršos. Verpetai. Vilniuje 1918. 112 psl. in-16 kaina 5 markės.

Liudo Giros. Lietuvių rašybos raštvedys „Žinyno“ leidinys. Vilnius 1918 103 psl. in-8.

K. Bizauskas. Raštijos bei literatūros teorija. Kaunas 1918, 58 psl. in-8 Kaina 1 rub.

Kun. Juozo Tumo-Vaišganto. Karo Vaizdai: Karo Šlibinas. Antimilitarininkas. Rimai ir nerimai. Ponas Direktorius. Eik su vėliais obuoliaut. Pabėgėliai. Rygoje 1915 m. 139 psl. Kaina 75 k.

Naujos knygos lietuvių kalboje.

Rygiškių Jonas. Musų rašyba. Voronežas 1917. 64 psl. in-18o, kaina 70 k.

Rygiškių Jonas. Musų žodynėlis. „Vargo mokyklos“ priėdelis. Voroneže 1918, 64 psl. gr. in 8o 90 k.

S. Matulaitis. Lietuvių tautos istorija. Voroneže 1918, 64 psl. in-8 kaina 1 r. 40 k.

S. Biržiskos. Lietuvos Geografija (Vidurinėms mokykloms vadovėlis), I Prigimtis. Vilnius 1917 m. 148 psl. in 8 Mokslo D-jos leidinys. Kaina su apdarais 2 r. 75 kap.

Redaktorius ir leidėjas

PR. A. DAMBRAUSKAS.

Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune Litzmann'o gatvė № 34

PO TRUMPOS PERTRAUKOS

== „ATEITIS” ==

nuo 1 Liepos 1916 m. eina kas mėnuo sąsiuviniais 2 spaudos lankų didumo.

Išėjusiuose ligšiol 18 numeriuose idėta nemaž rimtų straipsnių, gražių eilių, dailių vaizdelių ir įvairių žinių, naudingų nevien moksleivijai bet ir mokytojams, kunigams bei šiaip jau inteligentams.

Šie 18-numerių išsiunčiama už 7 markes.

Su užsakymais kreiptis šiuo adresu: **KOWNO**

Litzmannstr. № 34. ANTON KNIUKSTA.

Tuo pat adresu meldžiama ir pinigai siųsti.

Rankraščiai reikia adresuoti: **Pressestelle Ob. Ost. III für „Ateitis“ Deutsche Feldpost 209.**

„Moterų Balsas“

Eina iš Kauno išpradžios vieną sykį i mėnesį, o paskui gal ir tankiaus, jei nebus kliučių. Kaina metams 8 mrk.=4 rb., pusmečiui 4 mrk.=2 rb. Į „Moterų Balso“ redakciją galima rašyti lietuvių kalba šiuo adresu: Pressestelle Ob. Ost. III (für „Moterų Balsas“) Deutsche Feldpost 209.

Savaitinis laikraštis

„V I E N Y B Ė“

vėl pradėjo eiti iš Kauno nuo 1918 metų pradžios.

„Vienybė“ aiškina tikybos, tautos, politikos, ukio reikalus, rupinas duoti kuodaugiausiai žinių, atsiliepti į visus svarbiuosius gyvenimo reikalus. Netrukus gal prasidės naujas gyvenimas, laikraštis kiekvienam bus butinai reikalingas.

Laikraštis yra siuntinėjamas pačta arba geležinkelio, iš tenai jisai patiems skaitytojams reikia atsiimti. Todel geriausia apylinkės skaitytojams užsirašyti vardu vieno keno nors, kas atsiimtu laikraštį iš vietinių įstaigų ir padalytu jį skaitytojams. Seniesiems „Vienybės“ skaitytojams laikraštis bus siuntinėjamas į parapijas, per tiek mėnesių, už kiek jų liko iš seniau užsimokėta, skaitant pagal naują kainą. Senųjų skaitytojų, kurie yra persikėlę kitur, prašoma atsiųsti savo adresus.

Sandarbininkai ir laikraščio ėmėjai gali laikraščio dalykuose susirašinėti su redakcija lietuviškai, siuntinėti lietuviškus rankraščius ir korespondencijas. Adresas raštams:

An die Deutsche Feldpost 209 Pressestelle Ob. Ost III für „Vienybė“.

Pinigai užsisakant laikraštį siųsti šiuo adresu:
An die Zeitschrift „Vienybė“ Litzmannstr. 34 Kowno

Kaina už laikraštį: metams 8 markės (4 rubliai), pusmečiu—4 markės (2 rubl.), trims mėnesiams—2 marki (1 rubl.). Atskiras numeris 20 pfenigų (10 kap.).

Kviečiame visus užsisakyti ir platinti
„V i e n y b e,“

„Vienybės“ Redakcija.